

Ese de dóve ori in septemana:
Joi-a și Dominec'a.

Pretulu de prenumeratiune:

pre anu intregu . . . 6 fl. v. a.
" diumetate de anu . . . 3 fl. v. a.
" patrariu de anu . . . 1 fl. 50 cr.

Pentru Romani'a si strainetate:

pre anu intregu . . . 9 fl. v. a.
" diumetate de anu . . . 4 fl. 50 cr.

LUMINA.

Corespondintiele si banii de prenumeratiune se se adreseze de a dreptulu: Redactiunei „Lumina” in Aradu, cancelari'a episcopésca.

Pentru publicatiunile de trei ori, ce contienu cam 150 de cuvinte (spatiu de 20 sire garmond) tacs'a e 3 fl.; pana la 220 de cuvinte 4 fl. Era mai sus 5 fl., intielegendu-se intr' aceste sume si timbrulu. — Pretulu publicatiuniloru se se anticipe

Fóia bisericsca, scolastica, literaria si economica.

Organu oficiale alu eparchiei romane gr. or. aradane.

PARTE OFICIALE.

Nr. 936. scol.
231.

Cerculariu.

Tuturoru p. t. inspectori de scóle in districtulu Consistoriului din Aradu.

Consistoriulu afla de lipsa a face cunoscutu cuprinsulu rescriptului de la inaltulu ministeriu reg. ung. de cultu si de invetiamentu, cu datulu 28. juniu a. c. Nr. 15.196., emisu in urmarea carthiei consistoriali din 2. juniu a. c. nr. 340. si a hotaririi sinodului eparchiale Nr. 197. din 4. maju a. c.

Citatulu rescriptu dice in ceea ce privesce spriginulu de la autoritatile politice administrative:

„Ilustritatea Ta mi-ai adusu la cunoscintia acele greutati si acele pedeci, cari, de dupa parerea sinodului eparchialu, impedecca innaintarea si desvoltarea mai repede a causei instructiunei poporali confessionali, si cari pedeci se manifésca mai vertosu in dóve direptiuni:

1. Este acea lipsa de deobligare pentru autoritatile administrative si pentru comunele politice, de dupa carea ar fi indetorate se essecute dispusetiunile autoritatiloru confessionali de scóla; si

2. unele dispusetiuni din legea instructiunei publice, privitorie la scólele populari confessionali, si respective lips'a de atari dispusetiuni in lege, cari se favorésca vietiei si desvoltarii scóleloru confessionali.

Cu privire la aceste pedeci am onóre a-Ti dá Ilustritatei Tale urmatóriele desluciri spre acomodare si spre gratiósca despunere mai departe:

Prin cerculariulu meu din 10. decembre a anului trecut nr. 32.488., am provocatu tóte municipiele, ca dispusetiunile autoritatiloru confessionali de scóla in cause scolarie se le ajute la efeptuire si se le essecute, impunendu-li-se de detorintia ca totu-de-un'a se dee mana de ajutoriu la provocarea ce li s'ar face in asta privintia de la autoritatile confessionali de scóla. Deci in asta privintia nu este lipsa de intregirea legii pentru instructiunea publica, cà de dupa spiritulu legii atentiunea si ajutorarea, ce vinu de la autoritatile administrative, trebue sè se estinda nu numai a supr'a scóleloru comunali ci si a supr'a desvoltarii scóleloru poporali confessionali, si drept-aceea avendu in vedere direptiunea si spiritulu articolului de lege 38. din 1868., acestu defectu alu legii, carele esiste numai la aparintia, prin citatulu cerculariu alu meu este degiá suplinitu pre calea administratiunei publice.

Cu adevratu, pre langa dispusetiunile legii si pre langa dispusetiunile administrative ce aparu necesarie la introducerea ei in vietia si la essecutarea aceleia, numai asa vom ajunge cu securitate la desvoltarea generala de cultura spre care nisumu, daca atátu de la guvernulu si de la organele lui câtu si de la autoritatile confessionali, se va sterni in poporu si in singurateci sentiulu de detorintia ce se recere neaperatu la innaintarea si la inflori-

rea causei invetiamentului. In asta privintia togma bisericile si autoritatile bisericesci potu se esserce cea mai multa si cea mai secura influintia a supr'a poporului, pentru cà in suer'a loru autonoma de activitate venindu in tóte dilele in coatingere cu credinciosii au ocaziune se-i lumineze, se-i impartasiésca in spriginu moralu si materialu, si daca vor intrebuintiá bine tóte medilócele ce li stau la despusetiune, fora indoiéla se va sterni in credinciosi sentiulu de datorintia.

Legea nóstra pentru instructiunea publica fiindu basata pe principiulu instructiunei obligatórie, despune apriatu ca oblegatulu copilu se cerceteze scól'a regulatu. Acésta despusetiune a legii, acolo unde se recere, guvernulu o aplica, si-i castiga valóre si pentru scólele confessionali pre calea inspectoriloru de scóle si a municipieloru.

Éra unde despusetiunile autoritatiloru bisericesci in cause scolarie ar remané fora de resultatu, fie din caus'a indiferentismulu credinciosiloru séu din alta ori care causa, si referésca-se aceste despusetiuni ori la cladirea si sustinerea edificieloru de scóle confessionali ori la asecurarea salarisárii invetiatoriloru ori la efeptuirea oblegamentulu de a cercetá scól'a, — acolo essecutarea acestoru despusetiuni se póte acum ajunge pre cale administrativa. In asta privintia autoritatile confessionali se potu adresá nemedilocitu la autoritatile administratiunei publice si casualminte la inspectori de scóle, cari apoi vor recurge la senatulu scolariu districtualu si in casu de lipsa la autoritatea administrativa.

De altminte cu stima Te rogu pe Ilustritatea Ta, ca acele casuri concrete, ce dóra s'ar intemplá, si in cari autoritatile administrative — in butulu desucitatulu meu cerculariu — ar denegá autoritatiloru confessionali spriginulu si ajutorarea receruta, se binevoiesci a mi le insciintiá mie, ca se potu face pasii necessari mai departe. — Budapest'a in 28. juniu 1873. Din incredintiarea dlui ministru: Gedeonu Tanárky, m. p. secretariu de statu.“

Acestu rescriptu ministerialu se aduce la cunoscintia tuturoru p. t. inspectori de scóle spre a se folosi de elu si a-lu intrebuintiá in casurile in cari vor avé lipsa de ajutoriulu organeloru administratiunei politice pentru cladirea séu sustinerea edificieloru de scóla, pentru asecurarea salarisárii invetiatoriloru séu pentru a face ca cei oblegati se cerceteze scól'a mai regulatu.

Daca cutare organu administrativu subalternu nu si-ar implini acésta detorintia, inspectorulu consistorialu va aretá si recercá la comitatu, éra daca si comitatu ar negá, inspectorulu consistorialu numaidecátu va reportá aici, de unde se va asterne caus'a, in casu de lipsa, la inaltulu ministeriu.

Aradu, 12. julu 1873.

Senatulu de scóle a Consistoriului din Aradu.

Nr. $\frac{940.}{235.}$ scol.

Cerculariu.

Tuturor p. t. inspectori de scóle in districtulu Consistoriului din Aradu.

Ti se incredintiéza P. T. DTale ca la timpu potrivit, in vacatiunea acestui anu, se tieni conferintie cercuali invetiatoresci, dupa regulamentul ce se alatura aci sub %.

Aradu, 12. Iuliu v. 1873.

Senatul de scóle a Consistoriului din Aradu.

ad. Nr. $\frac{940.}{235.}$ scol.

Regulamentu

pentru conferintiele de estimpu ale invetiatorilor de la scólele gr. or. confessionali in districtulu Consistoriului din Aradu.

In consonantia cu regulamentul generalu pentru conferintiele invetiatoresci, ce l'au emisu Consistoriulu sub Nr. 740./228. scol. in 1871. s'au aflatu cu cale a se mai emite unele despusetiuni speciali, a nume pentru conferintiele de estimpu. Deci despusetiunile din amintitulu regulamentu generalu, aduse in conformitate cu despusetiunile speciali pentru conferintiele de estimpu, se cuprindu in urmatóriele punte:

1. Fiindu-cà perfectionarea invetiamentulu popularu se conditiuneza mai vertosu de la *cunoscintiele* si de la *activitatea* invetiatorilor, éra acestea se promovéza si se inmultiescu in modu practic prin instruirea reciproca si prin impartasirea esperiintieloru castigat: Statutulu organicu la §. 130. a dispusu a se tiené conferintie invetiatoresci din candu in candu.

2. *Problem'a* si *scopulu* conferintieloru invetiatoresci sunt: reciproc'a instruire a membriloru in obiectele de invetiamentu obligatorie pentru scólele populare, in metod'a instructiunei si in disciplin'a scolaria; consultarea pentru castigarea medilóceloru de instructiune. a cartiloru didactice, a diarielor pedagogice; convorbirea despre tóte câte sunt de folosu recunoscutu pentru scólele populare si pentru invetiatorii aplicati la acestea.

3. Fiecare cercu scolasticu are conferintia sa. Intrunirea conferintieloru din diferite cercuri scolastice se póte tiené numai la cererea mai multoru invetiatori din diferite cercuri scolastice, cu concessiunea respectiviloru inspectori scolari.

4. Conferintiele se tienu, pana la alte despusetiuni, intru intielesulu §-lui 130. din Statutulu organicu. odata in anu, adeca in timpulu vacatiuniloru mari, si in cátu se póte succesivminte, adeca nu odata in tóte cercurile scolastice, ca prin acést'a sè se dee ocaziune invetiatoriloru din unu cercu a cercetá si conferintiele din altu cercu scolasticu.

Din caus'a morbulu de colera ce domnesce acum, se incredintiéza cu totulu inspectoriloru, ca fiecare in cerculu seu, se hotarésca terminulu candu sè se intrunésca conferintia. Acestu terminu se cada in timpulu vacatiunei acesteia. Inspectorulu numai in acelu casu va publicá terminu de conferintia, daca coler'a va fi incetatu de totu in comunele din inspectoratulu seu. Éra pre cátu timpu coler'a nu va fi incetatu de totu, conferintia nu se va tiené defeliu.

5 Conferintiele se tienu in presinti'a inspectorului, respective a inspectoriloru de scóle, a respectivulu directoru si catichetu localu, si sunt publice.

6. Ca conferintiele se nu fie nici-de-cum restrinse in activitatea loru, ele in se si-alegu presiedinti din sinulu loru. Asisderia si-alegu notari pentru ducerea protocóleloru.

7. Conferintiele acestea le conchiama inspectori cercuali de scóle, cari desémna locul si dí'a in care va fi adunanti'a fiindu cu bagare, de séma la celea spuse in puntulu alu 4.

Inspectorulu cercualu de scóle, cunoscendu cumca la fiecare obiectu de invetiamentu obligatu in scól'a populara, carele dintre invetiatori are propunere mai buna de dupa rezultatele ce le-au doveditu la essaminele ultime, va despune astu-feliu ca in aceste conferintie:

a) acelu invetiatoriu séu catichetu, carele cu rezultate a doveditu, cumca in totu inspectoratulu, elu scie propune mai bine invetiatur'a religiunei si a moralei, acum in conferintia se arete celor'a lalti invetiatori metódu propunerii acestui studiu;

b) acelu invetiatoriu care din totu inspectoratulu au aretatu la essamine celu mai bunu sporiu in cetire si scriere, va propune colegiloru sei metódu cetirii si scrierii;

c) invetiatoriulu carele a doveditu celu mai bunu sporiu in gramatica si essercitie limbistice, va propune in conferintia acestu studiu; — totu dupa acésta procedura cei mai buni invetiatori vor propune conferintiei

d) socót'a, cunoscinti'a mesureru si a baniloru;

e) geografi'a si istori'a;

f) eleminte de fisica si naturala;

g) agricultur'a si gradinaritul;

h) drepturile si detorintiele cetatieniloru;

i) cantulu bisericescu si nationalu;

j) gimnastic'a.

Deci inspectorulu, pentru fiecare studiu desemnandu astu-feliu pre celu mai bunu invetiatoriu ca se propuna conferintiei, inca de timpuriu va incunoscintiá pre cei desemnati, ca acestia se aiba timpu de ajunsu a pregati propunerile loru ce vor se le tiena in conferintia.

Deschidiendu-se conferintia, propunerile vor urmá neintreruptu in ordinea amintita mai sus. Dupa finirea acestoru propuneri vor urmá discursele ce barbati de litere séu invetiatori vor fi insinuatu la presiedintia. In capetu se va dá cuventu singurateciloru cari vor fi avendu ceva de observatu la cutarea din propunerile tienute, — apoi se vor tratá singuratecele cause de interesu pentru invetiamentu conformu problemei si scopulu conferintieloru, si se vor esprime dorintiele ce se vor aflá cu cale a se aduce la cunoscinti'a Consistoriului. Tóte acestea se vor insemná cu acuratétia in protocolu, anessandu si discursele cari vor fi fostu scrise si care conferintia le va judecá de a se anessá; — apoi acestu protocolu, subserisu de presiedintele conferintiei, se va innaintá Consistoriului pre calea inspectoratului.

La finea vacatiunei, inspectorulu va raportá Consistoriului macar de nu ar fi potutu tiené conferintia, — si in acestu casu va aretá caus'a pentru carea conferintia nu s'a potutu tiené.

8. Toti invetiatorii si subinvetiatorii, precum si adiunctii si suplentii invetiatoresci din unu cercu scolasticu sunt chiamati si indetorati a se aretá si a luá parte la conferintia; éra aceia cari nu vor puté motivá neparteciparea (lipsirea séu absentia) isi vor dá insisi testimoniu cà nu li pésa de prosperitatea scólei si astu-feliu de nepesare se va insemná in conduita, fiindu totodata supusi unei glóbe de 5—10 fl. v. a. in folosulu fondulu scolariu eparehialu. Spre acestu scopu este de lipsa ca in protocolu conferintiei sè se insemne nu numai numele presintiloru ci si alu absentiloru, — notandu apriatu care absente cu ce si-a scusatú absinti'a si care n'au scusatú defeliu.

9. Ca conferintia invetiatoriloru se corespunda frumósei sale missiuni, ea va indreptá atentiunea sa mai vertosu spre aceea, ca personalulu invetiatorescu se desvólte in scóla pretotindenia o activitate roditória; sè se

delature din scóla — pre câtu se póte — reulu mecanismu, se-si castige metodulu intuitivu educatoriú si desceptoriú de inclinatiunea elevului, si se nisúesca a lucrá prin scóla si a supr'a vietiei. — Unde conferinti'a invetiatorésca are in vedere acestu scopu, acolo si procedur'a conferintiei va fi mai multu informatória de câtu consultatória. Ací se va ingrigí mai vertosu pentru o pasire practica, prin carea sè se póta spune cu celu mai mare folosu procedur'a instructiunei, adeca metod'a. Invetiatorii mai deprinsi si ca mai multa esperiintia pe terenulu instructiunei publice, vor descoperí zelulu loru in suer'a invetiamentului, aretandu colegiloru prin probe de invetiamentu cu elevii, cum se potu atrage acestia catra scóla si la invetiamentu, cum invetiatur'a li se póte face placuta ca asia copíi insisi se starúesca cu dragu a veni la scóla, cum se se intreprinda cu ei metod'a literarisarii si metod'a sonetica si scriptolega, cum piesele de lectura au se fie tractate acusi spre regularea limbei si a ortografiei, acusi spre insufierea cunoscintieloru folosítorie, acusi spre desceptarea sentieminteloru nobili si stimularea puterii cugetátorie; cum au se fie tractate singuratecele obiecte de invetiamentu ca se corespunda scopului didacticu.

10. Ca se póta efeptuí prob'a invetiamentului cu elevii, amintita in punctulu precedentu, directorulu localu va ingrigí de timpuriu, ca in comun'a, unde are sè se tiena conferinti'a se fie adunati elevii, cu cari sè se intreprinda metod'a practica necessaria.

11. Presiedintele conferintiei va ingrigí ca pertractarile sè se marginésca numai la adeveratele recerintie ale scolii, si fiindu cà scólele nóstre sunt confessionali: sè se pazésca cu scumpetate relatiunile intre scóla si bisericu. Dreptaceea ar fi de doritu ca si preotii locali se iee parte activa la conferinti'a.

12. Ca conferintieloru se nu lipsésca caracterulu bisericescu, ele se vor deschide, pre câtu se póte, cu precederea servitiului dumnediescu, totu-de-un'a inse cu cantarea: „Imperate cerescu.“ Dupa deschidere se provóca membrii a-si alege din sinulu loru unu presiedinte si unu notariu. Vrendu inse conferinti'a a se supune la presiedinti'a inspectorului, nu-i sta nimica in cale.

13. Ar fi de doritu si confórmu scopului a desemná, de la o conferinti'a la alt'a, singuraticelú obiecte de convorbire si de consultatiune, si a le dá spre prelucrarea aceloru invetiatori, cari ar dorí se-si incerce puterile cu ele. Intrebarile de consultare si de convorbire se potu pune atátu de singuratecii membri ai conferintiei, câtu si de senatulu scóleloru.

14. Despre conferinti'a are sè se fáca protocolu, care se contiena numele celoru de facia, a celoru absinti, apoi pe scurtu obiectele ce s'au pertractatu si rezultatulu loru. Disertatiunile scrise, ce se vor fi tienstutu in conferinti'a, se alatura la protocolu, se auténtica in faci'a adunantiei si se subserie de presiedinte si de notariu, apoi se preda inspectorului spre mai departe susternere.

15. Ca activitatea conferintieloru invetiatoresci se fie fructuítoria pentru scóla, trebuesce neincetatu a se tienstutu in vedere cà conferintiele sunt numai *medilocu spre scopu, nici odata inse insusi scopulu*. Deci misiunea acestoru conferinti'e nu póte se fie nici de cum a formá din barbati de scóla oratori escelinti ori compilatori de frase. pre câtu de frumóse pre atát'a si de sterpe, si astfeliu a-i abate de la propri'a loru chiamare, adeca de la practic'a activitate in scóla. Dreptaceea se va incunjurá totu ce ar puté preface conferinti'a intr'unu locu de lupta científica, in care invetiatorii s'ar esserce in oratiuni eloquenti si bombastice si s'ar amagí de insesi placherile loru, ori cari i-ar seduce se sacrifice timpulu invetiamentului cu inventarea si descrierea unoru metode si sisteme maestrite, si pre langa acestea se negliga chiamarea ce o au pentru scóla.

16. Despre conferinti'a tienstutu intr'unu cercu scolasticu are inspectorulu a relationá Consistoriului. In acésta relatiune, langa substernerea protocolului, va atinge:

- a) numele cercului scolasticu,
- b) dí'a, loculu si presiedintele conferintiei,
- c) numerulu invetiatoriloru, preotiloru si antistiloru scolastici, cari au luatu parte la conferinti'a,
- d) obiectele pertractate, disertatiunile tienstute si lucrurile scripturistice atingátorie de metoda si de scóla cu numele autoriloru,
- e) alte observatiuni.

Aradu, 12. Iuliu v. 1873.

Senatulu de scóle a Consistoriului din Aradu.

Nr. 1050. Pres.

Cerculariu.

Tuturoru p. t. inspectoru de scóle in districtulu Consistoriului din Aradu.

Cu privire la cerculariulu din 5. I. c. nr. 892./220. scol. publicatu in fói'a oficiala a eparchiei nr. 38., si la cerculariulu din 8. I. c. ad. nr. 892./220. scol. publicatu in aceea-si fói'a nr. 39. cari amendóue cercularie se emisesera in caus'a cursuriloru suplenitorie ce le arangéza guvernulu, — acum prin acést'a se aduce la cunoscintia tuturoru p. t. inspectoru consistoriali de scóle cà, dupa incunoscintiarile sosite parte de la inspectorii reg. de scóle parte si de la cei consistoriali, amintitele cursuri suplenitorie, din caus'a morbulu epidemicu ce domnesce, nu se vor puté tienstutu si nu se vor tienstutu estimpu.

Acést'a sè se publice numaidecátu tuturoru p. t. invetiatori, ca se remana fiecare a casa. Mai apoi, dupa ce va incetá morbulu, p. t. invetiatori vor luá parte la conferintiele invetiatoresci cercuali, escrise de aici sub 12. I. c. nr. 940./235. scol.

Aradu, 21. Iuliu v. 1873.

Procopiu Ivacicoviciu, m. p.
Episcopulu Aradului.

PARTE NEOFICIALA.

Venerabile Sinodu Eparchialu!

„Sè nu me lapedi in timpulu batrinetieloru, cându va lipsi virtutea mea, sè nu me lasi pre mine. Cà a disu vrasmasii mei mie, si cci ce pazescu sufletulu meu s'au svatuitu impreuna.“ Psalmu 70. v. 10—11.

Sórtea omenimei este variabila, intoemai ca tempulu séu natur'a in care traimu, dara sórtea mai totudeuna e dependinte dela tempu si locu, pentru ca sè póta omulu traí corespundietoriu misiunei sale, in cutare tempu si locu trebue sè-si indrepte sórtea sa corespundietoriu spiritului si inprejurariloru acelor'a. Din, acestu incidinte preotimea romana gr. orient. din cerculu Chis-Ineului 'si i-a voia de a subserne Venerabilului Sinodu eparchialu urmatoriulu

Memorandu:

Viitoriulu unei natiuni séu a unei religiuni este incredintiatu fruntasiloru séu intelegentiei acelor'a — acést'a credemu cà o recunósce ori si cine fora de a fi lipsa, de cutari esemple istorice, — si acestia sunt respundietori in fati'a lunei si inaintea tronului Dumnediescu, despre procedur'a loru in privinti'a misiunei celei mari ce li este incredintiata.

La noi religiunea si natiunea sunt intrunite intru unu corpu solidu, si un'a fora de alt'a nu póte sè esiste, càci religiunea — precum ni spune istori'a — de multe ori a salvatu nationalitatea, ér natiunea a stimatu si conservatu religiunea stravechia cu tóta santiuni'a: Capulu a condusu trupulu si trupulu a sustienutu capulu, si éta cà astadi sun-

temu în viétiá: ca romani si crestini buni, si ca sè putemu remané si mai departe asia, acestei solidaritati trebuescu puse fundaminte tari, càci carii ne urescu pre noi si se lupta în contr'a nóstra, totudeuna ne ataca acolo unde sciu, cà suntemu mai slabi. Au venitu tempulu ca sè ne tredimu pana, ce nu e tardiu! Constitutiunea bisericeii nóstre ni e binevenita, cà sè ne asiguràmú viitoriulu nostru, care prin intardiare multa, cade în desperatiune.

În tempurile mai vechi, dupa spiritulu sistemii si inprejurarilor de atunci inteleginti'a bisericeii o formá mai numai singuru clerulu cu Illustrii ei Capi bisericesci, si vedemu din tempurile acele gatite nescé institutiuni care — pe tempurile acelea — au facutu fala factoriloru aceleora, inse se fia fostu acelea càtu de maretie, càtu de geniale pe atunci, totusi nu potu corespunde pentru toti tempii, càci tempulu sbóra si lucrurile cele maretie remanu inderetru.

Cu ajutoriulu de susu si prin luptele barbatiloru nostri bine meritati, sant'a nóstra biserica, a ajunsu la met'a temporalá, de unde dupa spiritulu tempului modernu s'a constituitu pe base nóue tari si solide, prin care auctoritatea si védi'a ei are sè se redice dupa demnitate. Dupá acést'a constituire epocalá — de trei ani — clerulu a asteptatu si astépta, ca Venerabilulu Sinodu eparhialu, se-si arunce odata privirea peste sórtea cea deplorabilá a lui, si se o aduca în consonantia cu tempulu în care traesce, ca asia si elu se póta corespunde misiunei sale dupa cum pretinde tempulu.

Dotatiunea preotimei este facuta cu seculi nainte de acést'a, si diferinti'a între tempii de atunci, si între celu de acumu o scie ori si cine; inse chiaru si din acele dotatiuni, în multe locuri s'a detrasu în locu sè se fie redicatu.

Credemu a nu fi de lipsa a descrie aci aceea dotatiune, càci Venerabilulu Sinodu are deplina cunoscintia despre tóta dotatiunea preotiescá; fara ne luamu voia a aduce în memori'a Venerabilulu Sinodu eparhialu, cumca: acelu modu de dotatiune nu e corespundiatoriu tempului modernu, si nu e corespundiatoriu din urmatóarele motive:

a) Preotulu nici candu nu 'si póte face calculu de venitulu seu, pentru cà déca în vreunu anu nu se face róda, preotulu nu numai cà nu capeta nemica din pamentulu parohialu, ci nici birulu dela credintiosi nu-lu póte incasá, càci n'au; si în astfelu de inprejurari preotulu este espusu unei crise nemultiemitorie, pentru cà de se va probá a lu incasá în astfelu de inprejurari prin politia, atunci face turburare si zarva între poporu, de unde se nasce alt'a crisa si mai mare; éra stólele celea croite pe tempulu Mariei Theresiei inca au totu aceea si sórte. b) Poporulu nostru are aceea natura, càci déca cere cineva dela elu ori ce, pre acela 'lu considera de inamicu si nu se incede în elu, si fiindu cà e suptu de tóte partile, 'si lasa chiaru si legea numai se scie cà nu solvesce la preotu nimicu.

În astfelu de inprejurari preotulu nu póte corespunde misiunei sale, dar nici nu se póte pretinde dela elu.

De aceea, e tempulu supremu, ca Venerabilulu Sinodu eparhialu sè se ingrigésca despre dotatiunea preotimei în unu modu corespundiatoriu spiritului tempului.

Dotatiunea aceea, dupa părerea nóstra ar' pote sè se faca în urmatoriulu chipu:

a) Pamentulu parohialu: de óre ce preotulu 'lu possiede în forma de salariu, si nu-e proprietatea lui, contributi'a aceluia sè se solvésca de catra proprietarii lui, adéca de comuna; càci dupa cumu e acumu, de multe ori pamentulu e sarcina pentru preotu.

b) Birulu séu sè se stérgea cu totul si sè se suplínésca loculu lui altcumu, séu sè se incasedie prin antistile comunale, în naturale séu în bani gata, si preotulu se-lu primésca dela economulu comunalu în totu pátrariulu de anu ca salariu ordinariu cu cuita regulata. Pentru cà in-

casarea birului în modulu cumu se esercédia acumu e lucru deonestatoriu pentru preotu, càci acumu nu-lu aduce nimenea a casa dupa cumu a fostu datin'a în vechime, ci e silitu bietulu preotu a se luá prin satu cu carulu, si a cere cu rugaminte mari competinti'a lui cea drépta si legale; inse acést'a totu aru mai merge, daru în multe locuri aflá usile inchise si stapanulu casei se ascunde lasandu a intimpiná pre preotu numai nescé prunci. carii suntu instruiti de parinti alu bineventá cu injuraturi, infruntandu-lu cà ce cauta la cas'a loru? acést'a e camu raru, inse totusi se intempla.

c) În loculu stóleloru de la ingropatiunile ordinari, cununii si sfintirea apei, sè se introduca unu salariu acomodat, buna óra ca la unu notariu comunalu, séu jude cercualu, deputatu de lemne s. c. l. càci si preotulu e tocmai asia functionariu ca acestia, si acestu salariu aru poté sè se preliminedie între spesele cultului si a se incasá din preuna cu acelea.

d) Éra norm'a stolara care e facuta pentru tempurile vechi sè se stramute, acomodat tempulu nostru asia: s. e. facerea unui stalpu (cetirea unui evangelistu) unde preotulu are de lucru mai multe óre, se nu fie 1. fi. ci o remuneratiune mai acomodata, asemenea si cu maslulu, sfestani'a, slujbele s. c. l.

e) Pe langa celea susu numite va contribuí multu la dotatiunea preotimei *reducerea parochieloru*, inasa asia ca pamentulu parohialu unde nu pestrece preste dóue sesiuni, se remana în folosulu preotului, càci la din contra prin reducere nu se imbunatatesce starea preotimei.

Acestea sunt medilócele dupa părerea nóstra prin care s'aru poté inbonatati sórtea preotimei în modu mai usioru; de aceea ne si luamu voia a le recomandá atentiunei Venerabilulu Sinodu eparhialu, rogandulu totu de odata se nu intardia a se ingrigi si de sórtea preotimei care astépta cu sete a se emancipá de lucrurile cele vechi, si a se imbracá în o viétiá noua corespundiatória seculului în care traimu.

Candu preotulu va fi dotatu bine, invetiaturile lui voru avea cu multu mai mare resultatu a supr'a poporului, càci va fi încátva independinte dela elu, si nu se va dejosí inaintea poporului batendu la usi'a cea incuiata, ci si va poté sustienea auctoritatea inaintea loru, atunci voi'a preotului va fi si voi'a poporului, si tóte trebile nóstre voru merge mai bine.

Candu vorbimu despre dotatiunea preotimei nu ne potemu retienea se nu amintimu si unele rendueli nóue, care inca s'a esmisu totu numai pentru ingreonarea sórtei preotiesci în anulu trecut prin Dlu Vice comite din Aradu, si anume: prin acele rondueli preotimea se indatorédia la facerea lucrului publicu, dela care preotimea si sub celea mai crancene gubérne absolutistice a fostu mantuita; pentru ce rogamu pre Venerabilulu Sinodu Eparhialu, ca în privinti'a acést'a se faca o representatiune la Inaltulu Ministeriu, ca pe bas'a usului de pona aci si a inconveniabilitatii cu starea preotiescá se o dispensadie si acumu dela acésta sarcina, cu atáta mai vertosu càci în alte comitate dd. vice comiti n'au esplicatu legea asia aspru ca si alu nostru, în càtu preotimea se nu pota fi dispensata dela lucrulu publicu.

Recomandandu acestu memorandu în bun'a vointia si partinirea onoratului Sinodu Eparhialu, suntemu Chis-Ineu 19. Martie 1873

cu tóta supunerea:

Ioanu Avramu, m. p. parochu în Misca.

Teodoru Costa, m. p. parochu în Misca.

Avramu Ursutiú, m. p. parochu în Sieprensiu.

Mihaiu Sturz'a, m. p. parochu în Sieprensiu: în numele preotimei din cerculu Chisineului.